

2. Дані фінансової звітності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/Bank_supervision/index.htm
3. Примостка Л. О. Управління банківськими ризиками : [навч. посіб.] / Примостка Л. О., Чуб П. М., Карчева Г. Т. та ін. ; За заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. О. Примостки. – К. : КНЕУ, 2007. – 600 с.
4. Фінансова звітність УкрСиббанку за 2010 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrsibbank.com/uk/pid1534/financial-reports.html>
5. Матлага Л. О. Перспективи оптимізації управління власним капіталом банків в Україні / Л. О. Матлага // Сталій розвиток економіки. – 2011. – № 4. – С. 327-331.
6. Швець Н. Проблемність капіталу банків / Н. Швець // Економіка України. – 2010. – № 1. – С. 38.
7. Герасименко В. Управління власним капіталом банку в Україні в умовах фінансової кризи / В. Герасименко, Р. Герасименко // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 10. – С. 12-17.
8. Савлук С. М. Стимулювання нарощування власного капіталу банків / С. М. Савлук // Фінанси України. – 2009. – № 2. – С. 111-117.

Анотація

У статті розкрито сутність системи управління капіталом УкрСиббанку та досліджено структуру та динаміку капіталу банку. Розраховано прогнозне значення власного капіталу банку на початок 2012 року, а також запропоновано шляхи удосконалення системи управління капіталом УкрСиббанку на основі систематизації існуючих пропозицій та закордонного досвіду.

Ключові слова: власний капітал банку, регулятивний капітал банку, капіталізація, прогнозування, динамічний індикатор, управління власним капіталом.

Аннотация

В статье раскрыта сущность системы управления капиталом УкрСиббанка и исследована структура и динамика капитала банка. Рассчитано прогнозное значение собственного капитала банка на начало 2012 года, а также предложены пути совершенствования системы управления капиталом УкрСиббанка на основе систематизации существующих предложений и зарубежного опыта.

Ключевые слова: собственный капитал банка, регулятивный капитал банка, капитализация, прогнозирования, динамический индикатор, управление собственным капиталом.

Annotation

The article deals with the essence of money management UkrSibbank and investigated the structure and dynamics of the capital of the bank. Forecasted value of the equity of the bank at the beginning of 2012 is calculated and the ways of improving capital management UkrSibbank based on systematization of existing proposals and international experience are suggested.

Key words: equity bank, regulatory capital, capitalization, forecasting, dynamic indicator, management of equity.

УДК 336.71

Фаріон Я.М.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання
і страхування,
Фаріон Т.І.,
викладач кафедри банківського менеджменту та обліку,
Тернопільський національний економічний університет

ДО ПИТАННЯ ФІНАНСОВОГО ОЗДОРОВЛЕННЯ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Банківська система країни, відіграючи важливу роль у цілісному економічному механізмі, істотно впливає на економічні процеси в суспільстві. Банки зберігають суспільний капітал та розпоряджаються ним. Виконуючи на фінансовому ринку функцію посередника при перерозподілі капіталів, банки здатні істотно впливати на рівень фінансового забезпечення та економічне зростання окремих галузей і економіки в цілому. Фінансово забезпечений банками економічний підйом дає поштовх інвестиційній активності, яка, в свою чергу, сприяє зростанню попиту на довгострокові кредити, суттєвому розширенню переліку банківських послуг клієнтам.

Неспроможність банківської установи вчасно погасити свої зобов'язання за пасивними

операціями призводить до збитків для клієнтів, вкладників, акціонерів та держави. Тому саме в надійності та фінансовій стійкості банківських установ повинні бути зацікавлені всі учасники фінансового ринку: держава, суб'єкти господарювання, населення, самі банки.

Отже, питання виявлення ключових проблем окремих банків та розробки системи заходів для стабілізації діяльності банківської системи в цілому є надзвичайно актуальними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти фінансового оздоровлення банківських установ України в кризовий та посткризовий періоди досліджувались О. Барановським, О. Дзюблюком, О. Іщенко, В. Міщенком, В. Литвицьким, А. Дроб'язком та багатьма іншими відомими вченими, які достатньо глибоко проаналізували основні причини та наслідки світової фінансової кризи. Однак слід зауважити, що питання щодо конкретних заходів фінансового оздоровлення банківських установ потребують уточнення та подальшого розвитку.

Постановка завдання. Метою дослідження є теоретичне обґрунтування сутності системи фінансового оздоровлення банківських установ та окреслення здійснюваних банком заходів, спрямованих на покращення його фінансового стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення надійності банківського сектора країни є запорукою стабільного функціонування системи розвинутої економіки та її поступального розвитку.

Станом на 1 липня 2011 року в Україні функціонувало 198 банків. За II квартал поточного року їх кількість збільшилась на 3 установи. НБУ вніс до Державного реєстру банків України ПАТ «Банк Січ» (м. Київ), ПАТ «Діві Банк» (м. Київ) та ПАТ «ІнтерКредитБанк» (м. Дніпропетровськ) [1].

Впродовж II кварталу 2011 р. Національний Банк України відкликав ліцензію в одного банку (ПАТ «Діалогбанк») та видав ліцензію трьом новоствореним зазначеним вище банкам. Як наслідок, станом на 1 липня 2011 року ліцензію Національного банку України на здійснення банківських операцій мали лише 179 банків. Усі вони є публічними акціонерними товариствами.

З початку 2011 року Національний Банк України підвищив вимоги до новостворюваних банків. Стали жорсткішими вимоги щодо фінансового стану засновників нового банку: НБУ відмовлятиме у реєстрації при наявності фактів збиткової діяльності за останній рік хоча б одного із співзасновників, а також у разі перевищення зобов'язань перед іншими кредиторами над активами створюваного банку (за вирахуванням коштів, вкладених у статутні капітали інших юридичних осіб).

Впродовж 2011р. банківська система України продовжує характеризуватися від'ємним фінансовим результатом. Починаючи з 2009 р. банки держави так і не зуміли вийти на рентабельну діяльність, однак розмір їх збитків постійно зменшується.

За підсумками I півріччя 2011 р. сукупні збитки українських банків склали 1062,0 млн. грн., що майже в 10 разів менше, ніж за підсумками I півріччя 2010 р. (9 999,0 млн. грн. збитків), та в 13,5 разу менше, ніж за підсумками I півріччя 2009 р. За результатами I півріччя 2011 р. із 176 банків, які подають звітність до НБУ, лише 33 були збитковими (18,7%). Із сукупного розміру фінансового результату збиткових банків 3,8 млрд. грн. (або 89,6%) припадає лише на 10 найзбитковіших банків.

Головним «баластом», який стримує українські банки на шляху до прибуткової діяльності, виступають проблемні банківські установи. За підсумками I півріччя 2011 р. загальний розмір збитків банків, в яких була введена тимчасова адміністрація («Родовід Банк», «Соцкомбанк», «Володимирський», «Банк Столиця», «Надра», «Інпромбанк»), становив 1 746,3 млн. грн., що складає більше ніж 40% від величини фінансових результатів збиткових банків.

Найзбитковішими продовжують залишатись Родовід Банк (- 901,11 млн. грн.), Піреус Банк МКБ (- 656,58 млн. грн.), Укрсиббанк (- 558,97 млн. грн.), Банк Форум (- 549,37 млн. грн.). [1]

Слід зауважити, що позитивним є суттєве скорочення збитків Родовід Банку - за I півріччя 2011 р. вони зменшилися в 4 рази у порівнянні з підсумками аналогічного кварталу 2010 р.

Основною причиною збиткової діяльності банків України є різке погіршення якості кредитного портфеля через неспроможність багатьох позичальників повертати свої кредити та сплачувати проценти, що обумовило високі відрахування в резерви за активними операціями.

На сьогоднішній день банківська система України проходить спричинені фінансовою кризою випробування. Проблеми в їх діяльності пов'язані із втратою довіри населення до банківських установ, політичною нестабільністю в країні та високими темпами інфляції.

Проблемний банк – це банк, який відчуває потенційну або реальну загрозу стану своєї ліквідності або платоспроможності. Проблемним можна вважати банк, у якого спостерігаються:

– зменшення абсолютної величини власних коштів (капіталу) до рівня, нижчого від розміру фактично сплаченого статутного капіталу;

– наявність на аналізовану звітну дату неоплачених платіжних та інших розрахункових документів клієнтів і банку (прострочені залучені міжбанківські кредити) через відсутність коштів на коррахунку понад три дні поспіль;

– недоліки в бухгалтерському обліку та звітності (завищення або заниження фінансового результату, величини капіталу, свідомо неправильна класифікація кредитів тощо);

– несприятливі зміни в стані чи складі учасників і керівників банку (незадовільний фінансовий

стан власників банку, залучення в оборот банку капіталу сумнівного походження) [2, с. 20].

Зазначені вище негативні чинники впливають на фінансові результати діяльності банків в сучасних умовах. Тому на сьогоднішній день значна кількість українських банківських установ вимагають фінансового оздоровлення.

Фінансове оздоровлення – система заходів комерційного банку, спрямованих на покращення його фінансового стану, відновлення ліквідності, платоспроможності, прибутковості, втрачених активів або доходів, виконання обов'язкових економічних нормативів, нормативів обов'язкового резервування тощо.

Для відновлення платоспроможності банку, всебічної правильної оцінки його фінансового стану та приведення фінансових показників діяльності у відповідність з вимогами Національного банку України необхідне грамотне управління діяльністю банківської установи. Саме своєчасна оцінка, ефективне запобігання, а також прийняття виважених та ефективних управлінських рішень виступає найважливішим засобом забезпечення умов виходу з економічної кризи. При цьому вкрай важливо оперативно виявляти та усувати «проблемність» банку, оскільки проблеми окремого банку можуть зумовити ланцюгову реакцію та спричинити масове банкрутство банків, відтак крах банківського сектору в цілому.

Важливе значення для запобігання серйозним проблемам, що можуть виникати у банківській діяльності, а також мінімізації можливих негативних наслідків для всієї банківської системи та економіки в цілому має механізм введення тимчасової адміністрації.

Призначення процедури тимчасової адміністрації в банках передбачено Законом України «Про банки і банківську діяльність» як захід впливу для тимчасового управління комерційним банком у стані фінансової скрути.

Національний банк України має право призначити тимчасову адміністрацію банку у разі [3]:

- двох або більше порушень банком законних вимог Національного банку України;
- зменшення розміру регулятивного капіталу банку на 30 відсотків протягом останніх 6 місяців;
- якщо банк протягом 5 робочих днів не виконує 10 і більше відсотків своїх прострочених зобов'язань;
- арешту або набрання законної сили обвинувальним вироком щодо злочинних діянь керівників банку;
- вчинення банком дій щодо приховування рахунків, будь-яких активів, реєстрів, звітів, документів;
- необґрунтованої відмови банку у наданні документів чи інформації уповноваженим представникам Національного банку України;
- наявності публічного конфлікту у керівництві банку;
- наявності клопотання банку про призначення тимчасової адміністрації;
- здійснення банком ризикової діяльності, що призвела або може призвести до втрати активів або доходів; порушення законодавства щодо запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів.

Тимчасову адміністрацію банку призначають на термін до року. Національний банк України має право продовжувати дію тимчасової адміністрації для системоутворюючих банків ще на рік.

Із дня свого призначення тимчасовий адміністратор зобов'язаний забезпечити збереження активів та документації банку, протягом установленого терміну здійснити інвентаризацію активів, зобов'язань, резервів банку, оцінити фінансовий стан банку, визначити можливість стабілізації його діяльності, а також можливість зміни діяльності банку відповідно до законодавства. Після докладної оцінки фінансового стану банку тимчасовий адміністратор залежно від конкретної ситуації, що склалася в банку, вживає заходів щодо стабілізації діяльності банку, зокрема фінансового оздоровлення банку за рахунок коштів учасників, інвесторів, продажу або реорганізації банку [4, с.36].

З метою підвищення рівня капіталізації банків і забезпечення їх стабільної діяльності постановою Правління Національного банку України від 1 грудня 2008 р. № 405 було прийнято «Спеціальний порядок здійснення заходів щодо фінансового оздоровлення банків». Цей Порядок регулює здійснення заходів щодо фінансового оздоровлення банків шляхом участі у формуванні та збільшенні статутного капіталу банку (капіталізації) акціонерів (учасників) банку, третіх осіб (далі - інвестори), держави або реорганізації банку.

Заходи щодо фінансового оздоровлення здійснюються на підставі плану фінансового оздоровлення банку.

Правління Національного банку України відповідно до вимог законодавства України має право з урахуванням фінансового стану банку прийняти постанову про особливості його капіталізації.

Комісія Національного банку України з питань нагляду та регулювання діяльності банків протягом двох робочих днів з дня надходження до Національного банку плану фінансового оздоровлення банку, підготовленого правлінням (радою директорів) банку для затвердження загальними зборами акціонерів (учасників) банку або тимчасовим адміністратором, приймає рішення про його погодження

Загальні збори акціонерів (учасників) або тимчасовий адміністратор банку приймають рішення

про:

- збільшення статутного капіталу банку та про умови капіталізації як за власною ініціативою, так і на підставі рішення Національного банку про потребу в капіталізації банку (у разі затвердження плану фінансового оздоровлення шляхом збільшення статутного капіталу);

- реорганізацію банку та затвердження плану реорганізації банку (у разі затвердження плану фінансового оздоровлення шляхом реорганізації) [5].

Акціонери (учасники) про скликання загальних зборів для прийняття рішень із зазначених питань повідомляються персонально в порядку, передбаченому статутом банку, та шляхом оприлюднення повідомлення в друкованих виданнях згідно з вимогами законодавства України про господарські товариства та цінні папери не менше ніж за п'ять робочих днів до дати проведення загальних зборів.

Акціонери (учасники) банку або інвестори, які під час капіталізації банку набувають (збільшують) істотну участь у ньому, протягом п'яти робочих днів з дня прийняття загальними зборами акціонерів (учасників) банку, але не пізніше дати початку розміщення акцій, рішення про збільшення статутного капіталу банку, зобов'язані подати до Національного банку повний пакет документів згідно з вимогами статті 34 Закону про банки для погодження набуття/збільшення істотної участі.

Банк протягом 12 банківських днів з дня прийняття загальними зборами акціонерів (учасників) рішення про збільшення статутного капіталу банку подає оформлені відповідно до законодавства зміни до статуту банку на погодження Національному банку.

Якщо відповідно до плану фінансового оздоровлення було прийняте рішення про реорганізацію банку, то банки – учасники реорганізації здійснюють скликання та проведення загальних зборів акціонерів про проведення реорганізації та проведення плану реорганізації банку. Реорганізація може здійснюватися шляхом злиття, приєднання, поділу, виділення, перетворення. У разі здійснення реорганізації банку за рішенням його власників шляхом перетворення план реорганізації банку не складається.

Національний банк України визначає перелік документів, які подаються для отримання дозволу на реорганізацію та затвердження плану реорганізації банку. до них.

Для прискорення переходу банків в публічні акціонерні товариства, у липні 2009 р. було внесено зміни до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [6], які зокрема стосувались і питань реорганізації банків. Було спрощено процедуру зміни форми власності банку - у випадку реорганізації не потрібно ліквідувати юридичну особу і достроково задовольняти вимоги кредиторів. На відміну від реорганізації шляхом злиття, приєднання, поглинання, виділення чи поділу, при зміні форми власності банки не повинні повідомляти кредиторів і оприлюднювати це в пресі.

З початку кризи (осінь 2008 р.) тимчасові адміністратори вводилися у 26 проблемних банках (14% від загальної кількості банків в країні). На ці фінансові інститути припадає близько 100 млрд. грн. активів, що складає більше 10% активів всієї банківської системи і 44 млрд. грн. коштів населення (тобто 21% всіх заощаджень громадян, які перебувають у банківській системі). При цьому 17 банкам тимчасові адміністратори не змогли відновити ні платоспроможність, ні підшукати інвесторів. Тому ці проблемні банки були переведені у стадію ліквідації (Укрпромбанк, «Дністер», «АРМА», «Біг-Енергія», Трансбанк та інші). У шістьох банках була проведена санація завдяки вливанню інвесторами необхідних ресурсів (Промінвестбанк, «Національний кредит» Західкомбанк, «Столиця», «Діалогбанк», «Володимирський»), ще три банки були націоналізовані («Родовід-Банк», «Київ», «Укргазбанк») [7, с. 189].

Незважаючи на велику кількість проблемних банків та обмеженість внутрішніх ресурсів у банківському секторі, станом на 01.01.2011 року випадків реорганізації банків шляхом злиття та поглинання не спостерігалось.

Висновки з даного дослідження. Фінансове оздоровлення комерційного банку – це сукупність процесів та змін, які відбуваються в банку задля досягнення вищого рівня капіталізації, ліквідності, платоспроможності, конкурентоспроможності, ефективнішого управління банком і в цілому досягнення високих фінансових результатів.

З метою усунення проблемних явищ у банківській системі України, подолання їх негативних наслідків потрібна програма фінансового оздоровлення банківської системи. Така програма повинна враховувати комплексні заходи з оздоровлення банківської системи, передбачені урядовими документами і бути спрямована на нейтралізацію слабких місць в діяльності системи та мобілізацію існуючих резервів.

Література

1. Аналітичний огляд банківської системи за I півріччя 2011 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://rurik.com.ua/documents>
2. Барановський О. Проблемні банки: виявлення й лікування / О. Барановський // Вісник НБУ. – 2009. – № 1. – С. 18-31.
3. Про банки і банківську діяльність : закон України : [прийнято Верховною Радою 07.12.2000 р.]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua.htm>

4. Галапуп Н. Д. Тимчасова адміністрація: особливості впровадження та реалії функціонування в банківських установах України / Н. Д. Галапуп // Українська наука: минуле сучасне, майбутнє. – 2011. – Випуск 16. – С. 35–42.

5. Спеціальний порядок здійснення заходів щодо фінансового оздоровлення банків», затверджений постановою Правління Національного банку України від 1 грудня 2008 р. № 405. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua.htm>

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей проведення заходів з фінансового оздоровлення банків : закон України : [прийнято Верховною Радою 24.07.2009 р.]. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zakon.rada.gov.ua.htm>

7. Лобозинська С. Удосконалення регулювання діяльності проблемних банків / С. Лобозинська // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – № 6. – Т. 4. – С.188–191.

8. Набок Р. Аспекти, що можуть призвести до виникнення проблемного банку / Р. Набок // Вісн. Нац. банку України. – 2007. – № 8. – С. 46-50.

Анотація

У статті запропоновано системний методологічний підхід до розуміння суті фінансового оздоровлення. Розглянуто дієвість введення тимчасової адміністрації і реорганізації банку як заходів впливу на ефективність управління комерційним банком в умовах фінансової скрути.

Ключові слова: банк, криза, фінансове оздоровлення, тимчасова адміністрація, реорганізація.

Аннотация

В статье предложен системный методологический подход к пониманию сущности финансового оздоровления. Рассмотрена действенность введения временной администрации и реорганизации банка как мероприятий, влияющих на эффективность управления коммерческим банком в условиях финансовой напряженности

Ключевые слова: банк, кризис, финансовое оздоровление, временная администрация, реорганизация.

Annotation

This article proposes a systematic methodological approach to understanding financial recovery. Also in this article we consider the effectiveness of the introduction of an interim administration and reorganization of the bank as measures of influence on the efficiency of commercial bank in terms of financial hardship.

Key words: bank, crisis, financial recovery, interim administration, reorganization

УДК 339.187.62

Кулиняк І.Я.,
асист. кафедри менеджменту організацій,
Прокопишин-Рашкевич Л.М.,
к.е.н., асист. кафедри менеджменту організацій,
Матвій І.Є.,
к.е.н., доц. кафедри менеджменту організацій,
Національний університет «Львівська політехніка»

МОДЕЛІ УЧАСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У ЛІЗИНГОВИХ ОПЕРАЦІЯХ

Постановка проблеми. Стрімкий розвиток ринкової економіки в Україні, посилення конкурентної боротьби підприємств за клієнтів, використання все нових інструментів ведення бізнесу зумовлює необхідність вибору ефективної моделі управління діяльністю підприємств. Цьому процесу сприяє значний вплив факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, який обумовлює постійну адаптацію стратегічних дій підприємств до наявних можливостей. Саме тому головною метою підприємств, які планують займатися (або вже займаються) лізингом, є вибір оптимальної моделі участі в лізингових процесах для підвищення ефективності роботи підприємства та забезпечення стабільності за рахунок зменшення ризиків та невизначеності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження особливостей участі підприємств у лізингових операціях висвітлені у працях як вітчизняних науковців, таких як: Вишнякова І. В. [1], Загородній А. Г. [2], Ковальчук К. Ф. [3], Савчук К. М. [3], Подольчак Н. І. [2], Подольчак Н. Ю. [2], Рошило В. І. [4], Холодний Г. О. [5], так і в дослідженнях зарубіжних вчених – Аюпова А. А. [6], Газмана В. Д. [7], Горемікіна В. А. [8].